

		<p>अङ्गहारानाम् अभिनयपुरस्सरप्रयोगज्ञानम्। सङ्गतिः- अङ्गहाराणां ज्ञानात्परं अङ्गहारकारकाणां करणानां ज्ञानाय जिज्ञासा भवति।</p> <p>4 - करणविधानम्</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ तलपुष्पपुटम्, वर्तितम्, अपविद्धम्, लीनम्, स्वस्तिकरेचितम् ○ कटिच्छिन्नम्, अर्द्धरेचितम्, उन्मत्तकम्, अलातकम्, कटिसमम् ○ भुजङ्गत्रासितम्, वलितम्, घूर्णितम्, ललितम्, दण्डपक्षम् ○ व्यंसितम्, सूचीविद्धम्, अपकृन्तनम् <p>फलितांशः - अष्टोत्तरशतसङ्ख्यकेषु प्रमुखानां करणानाम् अभिनयपुरस्सरं प्रयोगज्ञानम्। सङ्गतिः- नाट्ये ताण्डवलक्षणज्ञानात् परं रसभावादिसंयोजनविषयिणी जिज्ञासा।</p> <p>पाठ्यग्रन्थाः -</p> <ul style="list-style-type: none"> • नाट्यशास्त्रस्य प्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-पञ्चमाध्यायाः नाट्यशास्त्रम् (प्रथमखण्डः), अभिनवभारतीसहितम्, गायकवाड पाच्यविद्याग्रन्थमाला, वडोदरा। • सहायकग्रन्थाः - नाट्यनाट्यशास्त्र संक्षिप्त पाठ प्रो. राधावल्लभत्रिपाठी, राजस्थान संस्कृत अकादमी, जयपुर, 2022 • नाट्यशास्त्रविश्वकोशः, प्रो. राधावल्लभत्रिपाठी • पारम्परिकभारतीयरङ्गमञ्च, प्रो. कपिला वात्स्यायन 		
--	--	--	--	--

राष्ट्रीय शिक्षा नीति के अनुसार विकल्प आधारित क्रेडिट प्रणाली (CBSC) के अन्तर्गत आचार्य नाट्यशास्त्र (द्विवर्षीय) पाठ्यक्रम

कक्षा	सत्रार्द्ध	पत्रको	पाठ्यक्रम विवरण	क्रेडिट
-------	------------	--------	-----------------	---------

	म्	ड			ट
आचार्य प्रथम वर्षः	प्रथम सत्रार्द्ध म्	DSCC 17	<p>रसभावविवेचनम्</p> <ul style="list-style-type: none"> • नाट्यसंग्रहविवेचनम् <ul style="list-style-type: none"> ◦ मुनीनांप्रश्नपञ्चकम् ◦ भरतेनकृतमुत्तरम् ◦ नाट्यसंग्रहः ◦ नाट्यशास्त्रस्याध्यायेषुप्रतिपादितानांरसभावादीनां नाट्यसंग्रहाणांप्रतिपादनम् <p>फलितांशः - रसभावादिनाट्यसंग्रहाणांपरिचयः।</p> <p>सङ्गतिः-</p> <p>रसभावादिनाट्यसंग्रहेषुरसस्यप्रधानत्वात्तद्विषयिणी जिज्ञासा।</p> <ul style="list-style-type: none"> • अभिनवभारतीदृष्ट्यारसस्वरूपनिरूपणम् <ul style="list-style-type: none"> ◦ भट्टलोल्लटकृतरससूत्रव्याख्यानम् ◦ भट्टनायककृतरससूत्रव्याख्यानम् ◦ श्रीशङ्कुकृतरससूत्रव्याख्यानम् ◦ अभिनवगुप्तकृतरससूत्रव्याख्यानम् <p>फलितांशः -</p> <p>विभिन्नाचार्याणांदृष्ट्यारससूत्रव्याख्यानज्ञानम्।</p> <p>सङ्गतिः -</p> <p>रसस्वरूपज्ञानात्परंरसभेदविषयिणीजिज्ञासा।</p> <ul style="list-style-type: none"> • रसभेदनिरूपणम् <ul style="list-style-type: none"> ◦ रसभावयोःपरस्पराश्रयत्वप्रतिपादनम्। ◦ रसानामुत्पत्ति-वर्ण-अधिदैवतकथनम्। ◦ शृङ्गारहास्यकरुणरौद्ररसवर्णम्। ◦ वीरभयानकबीभत्साद्भुतरसवर्णनम्। ◦ शान्तस्यरसत्वविचारः। <p>फलितांशः -</p> <p>रसाणांविशेषस्वरूपपरिज्ञानम्।अभिनयद्वारारसाणां प्रस्तुतीकरणम्।</p> <p>सङ्गतिः -</p> <p>रसाणांविशेषस्वरूपपरिज्ञानात्परंभावानांजिज्ञासा।</p> <p>अभिनयेनप्रस्तुतीकरणञ्च</p> <ul style="list-style-type: none"> • भावविवेचनम् 	1	
				2	4
				3	
				4	

			<ul style="list-style-type: none"> ○ विभावनिरूपणम्, अभिनयेनप्रस्तुतीकरणञ्च ○ अनुभावनिरूपणम्, अभिनयेनप्रस्तुतीकरणञ्च ○ व्यभिचारिभावनिरूपणम्, अभिनयेनप्रस्तुतीकरणञ्च ○ स्थायिभावनिरूपणम्, अभिनयेनप्रस्तुतीकरणञ्च <p>फलितांशः - विभावानुभावव्यभिचारिस्थायिभावानांस्वरूपभेदादि परिज्ञानं, तत्तद्रसगतानांविभावानुभावव्यभिचारि-स्थायिभावानाम्अभिनयद्वाराप्रस्तुतीकरणञ्च।</p> <p>पाठ्यग्रन्थाः - नाट्यशास्त्रस्य षष्ठसप्तमाध्यायौ नाट्यशास्त्रम् (प्रथमखण्डः), अभिनवभारतीसहितम्, गायकवाड प्राच्यविद्याग्रन्थमाला, वडोदरा</p> <p>सहायकग्रन्थाः - ○ दशरूपकम् (धनञ्जयकृतम्) ○ भारतीय नाट्य की परम्परा एवं विश्व रङ्गमञ्च - प्रो. राधावल्लभत्रिपाठी, प्रतिभा प्रकाशन, नई दिल्ली ○ एकादश नाट्य संग्रह और प्रयोक्ता गण - डा. पुरु दाधिच, मध्य प्रदेश हिन्दी ग्रन्थ अकादमी ○ Traditional Indian Theatre – Dr. Kapila Vatsyayan, National Book Trust, New Delhi ○ “The Recensions of Nāṭyaśāstra”, Samīkṣikā-19 – Edited by Dr. Sugyan Kumar Mahanty, National Mission for Manuscripts, 11, Man Singh Road New Delhi -110 001, 2022.</p>		
--	--	--	--	--	--

**तृतीयपत्रम्
आङ्गिकाभिनयम्**

कक्षा	सत्रार्द्धम्	पत्रकूटांकः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	कुल क्रेडिट
-------	--------------	-------------	------------------	---------	-------------

			<ul style="list-style-type: none"> ○ हस्तप्रचारस्तल्लक्षणञ्च। ○ हस्तकरणादिप्रकाराः। <p>फलितांशः -हस्ताभिनयस्य परिज्ञानम्। सङ्गतिः-हस्ताभिनयस्य परिज्ञानात् परं अन्यविधाङ्गिकाभिनयस्य जिज्ञासा विस्तरतः ग्रन्थतः शमनीया।</p> <p>पाठ्यग्रन्थाः -नाट्यशास्त्रम्, अष्टमोऽध्यायः, नवमोऽध्यायः</p> <p>सहायकग्रन्थाः- अभिनयदर्पणः - एम. एम. घोषः, कलकत्ता, 1957</p>		
--	--	--	---	--	--

**राष्ट्रीय शिक्षा नीति के अनुसार विकल्प आधारित क्रेडिट प्रणाली
(CBSC) के अन्तर्गत आचार्य नाट्यशास्त्र (द्विवर्षीय) पाठ्यक्रम**

कक्षा	सत्रार्द्धम्	पत्रकूटांकः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	कुल क्रेडिट
आचार्य प्रथम-वर्षः	प्रथम-सत्रार्द्धम्	DSCC 19	<p>प्रनाट्यप्रवृत्तिधर्मीविधानम् नाट्योत्पत्तिः रङ्गमण्डपः ताण्डवलक्षणञ्च।</p> <p>1 -प्रवृत्तिनिरूपणम्</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ प्रवृत्तिलक्षणं भेदाश्च ○ दाक्षिणात्याः प्रवृत्तेः स्वरूपं प्रयोगविधिश्च ○ यक्षगानं, कथकलि, भरतनाट्यम्, कुडियाट्टम् इत्यादिषु दाक्षिणात्यायाः प्रवृत्तेः प्रयोगदर्शनम् 	01	

		<ul style="list-style-type: none"> ○ औड्रमागधीप्रवृत्ते: स्वरूपं प्रयोगविधिश्च ○ औड्रमागधीप्रवृत्ते: स्वरूपं प्रयोगविधिश्च ○ ओडीसी, छाऊ, जात्रा, बिदपतिया, फगुआ, चैता इत्यादिषु औड्रमागधीप्रवृत्ते: प्रयोगदर्शनम् <p>फलितांशः -दाक्षिणात्यायाः प्रवृत्ते: औड्रमागधीप्रवृत्तेश्च प्रयोगज्ञानं तथा तयोः आश्रितानाम् अभिनयनृत्यगीतादीनां प्रदर्शनम्।</p> <p>सङ्गतिः-दाक्षिणात्य-औड्रमागधीप्रवृत्त्योः ज्ञानात्परम् आवन्ती-पाञ्चाल्योः प्रवृत्तयोः जिज्ञासा।</p> <p>2 -प्रवृत्तिनिरूपणम्</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ आवन्तीप्रवृत्ते: स्वरूपं प्रयोगविधिश्च ○ लावणी-माच-गरबा- इत्यादिषु आबन्ती-प्रवृत्ते: प्रयोगदर्शनम् ○ पाञ्चालीप्रवृत्ते: स्वरूपं प्रयोगविधिश्च ○ ठुमरी-नाटी-गिद्दा-झूमर-भांड-पाथेर इत्यादिषु पांचालीप्रवृत्ते: प्रयोगदर्शनम् <p>फलितांशः -आवन्तीप्रवृत्ते: औड्रमागधीप्रवृत्तेश्च प्रयोगज्ञानं तथा च तयोः आश्रितानाम् अभिनय-नृत्य-गीतादीनां प्रदर्शनम्</p> <p>सङ्गतिः- मण्डपविधानात् परं अभिनयादीनां जिज्ञासा ।</p> <p>3 -लोकधर्मीविधानम्</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ धर्मीविवेचनम् ○ लोकधर्मीविवेचनम् ○ लोकधर्मीपरम्परायाः नाट्येषु प्रयोगदर्शनम् ○ कश्मिंश्चित् एकस्मिन् नाट्ये लोकधर्मतत्त्वानामभिनय-प्रादर्शि-चित्रादिद्वारा प्रयोगप्रदर्शनम् <p>फलितांशः -लोकधर्मीपरम्पराधारितानां नृत्यगीताभिनयादीनां प्रयोगज्ञानम्।</p> <p>सङ्गतिः-लोकधर्मीपरम्परायां ज्ञातायां सत्यां नाट्यधर्मीपरम्परायाः जिज्ञासा।</p> <p>4 - नाट्यधर्मी विधानम्</p>	02	4
			03	
			04	

		<ul style="list-style-type: none"> ○ नाट्यधर्मीविवेचनम् ○ नाट्यधर्मीपरम्परायाः नाट्येषु प्रयोगप्रदर्शनम् ○ मध्यमव्यायोग-दूतवाक्यरूपकयोः नाट्यधर्मीदृष्ट्या अभिनयप्रदर्शनम्। <p>फलितांशः -नाट्यधर्मीपरम्पराधारितानां नृत्य-गीत- अभिनयादीनां प्रयोगज्ञानम् ।</p> <p>पाठ्यग्रन्थः-नाट्यशास्त्रम् (त्रयोदशाध्यायः) , अभिनवभारतीसहितम्, गायकवाड पाच्यविद्याग्रन्थमाला, वडोदरा</p> <p>सहायकग्रन्थाः- पारम्परिकभारतीयरङ्गमञ्च, प्रो. कपिला वात्स्यायन</p>		
--	--	---	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> ○ विभक्तिस्वरूपम् ○ सन्धिस्वरूपम् ○ समासस्वरूपम् ○ शब्दचूर्णादिस्वरूपम् <p>फलितांशः -प्रत्ययतद्धित-विभक्ति-सन्धि- समासादीनां स्वरूपप्रतिपत्तिः ।</p> <p>सङ्गतिः-वाचिकाभिनये प्रत्ययतद्धित-विभक्ति- सन्धि-समासादिज्ञानानन्तरं छन्दोविषयिणी जिज्ञासा।</p> <p>4 -छन्दोविधानम्, षट्त्रिंशल्लक्षणानि, गुणाः, अलङ्काराः</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ छन्दसः स्वरूपं विभेदः प्रमाणं विभेदकपद्धतिश्च गणसम्पद्विरामपादस्वरूपाणि ○ छन्दसाम्अधिदेवताः ○ अक्षराणि वर्णाश्च ○ स्वराः विधिर्नियमो वा ○ वृत्तस्य त्रैविध्यम्, निवृत्तायत्र्यादिविविधश्रेण्यः ○ षट्त्रिंशल्लक्षणानि ○ गुणाः ○ अलङ्काराः <p>फलितांशः -छन्दो-गुण-अलङ्कार- विधानस्यसम्यग्ज्ञानावाप्तिः।</p> <p>सङ्गतिः-छन्दो विधानस्य गुणालङ्काराणां षट्त्रिंशल्लक्षणानाञ्च परिचयात्मकज्ञानानन्तरं प्रमुखवृत्तविषयिकी जिज्ञासा आगामिनोऽध्यायादुपशमनीया।</p> <p>पाठ्यग्रन्थाः -नाट्यशास्त्रम् (चतुर्दश-पञ्चदश- षोडश-सप्तदशाध्यायाः) नाट्यशास्त्रम् (द्वितीयखण्डः), अभिनवभारतीसहितम्, गायकवाड प्राच्यविद्याग्रन्थमाला, वडोदरा</p> <p>सहायकग्रन्थाः-दशरूपकम्, भावप्रकाशनम्, नाट्यशास्त्रम् - रेवाप्रसादद्विवेदी, छन्दःसारसमुच्चयः -प्रो. सनन्दनकुमारत्रिपाठी।</p>	04	
--	--	---	----	--

**राष्ट्रीय शिक्षा नीति के अनुसार विकल्प आधारित क्रेडिट प्रणाली
(CBSC) के अन्तर्गत आचार्य नाट्यशास्त्र (द्विवर्षीय) पाठ्यक्रम**

कक्षा	सत्रार्द्ध	पत्रकोड	पाठ्यक्रम विवरण	क्रेडिट
आचार्य - प्रथम वर्ष:	द्वितीय - सत्रार्द्ध म्	DSCC 21	<p>दशरूपकविधानम्</p> <ul style="list-style-type: none"> • दशरूपकविधाने नाटकनिरूपणम् <ul style="list-style-type: none"> ○ दशानांरूपकाणांवृत्त्याश्रयत्वम् ○ नाटकलक्षणम् ○ उपलब्धेषुसंस्कृतनाटकेषुअभिज्ञानशाकुन्तलादिषुनाटकलक्षणसमन्वयः, तस्याभिनयश्च। ○ अङ्गलक्षणम् ○ संस्कृतनाटकीयाङ्गेषुअङ्गलक्षणसमन्वयः। ○ अङ्गच्छेदविधानम्। ○ अङ्गच्छेदविधानस्यप्रयोगः। ○ प्रवेशकविधिःतत्प्रयोगश्च। <p>फलितांशः - नाटकाङ्गाङ्गच्छेदलक्षण- तत्प्रयोगज्ञानम्।</p> <p>सङ्गतिः - नाटकाङ्गाङ्गच्छेदादीनांज्ञानात्परंप्रकरणादीनांरूप काणांजिज्ञासा।</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्रकरणसमवकारेहामृगनिरूपणम् <ul style="list-style-type: none"> ○ प्रकरणलक्षणम्। ○ उपलब्धेषुसंस्कृतप्रकरणेषुमृच्छकटिकादिषुतल्लक्षणप्रयोगः, तस्याभिनयश्च। ○ समवकारलक्षणम्। ○ उपलब्धेषुसंस्कृतसमवकारेषुसमुद्रमन्थनादिषुतल्लक्षणप्रयोगः, तस्याभिनयश्च। ○ ईहामृगलक्षणम्। ○ उपलब्धेषुसंस्कृतेहामृगेषुरुक्मणिहरण- कुसुमशेखरविजयादिषुतल्लक्षणप्रयोगः, तस्याभिनयश्च। <p>फलितांशः - प्रकरणसमवकारेहामृगाणांलक्षण-</p>	1
			2	
			3	

प्रयोगविधिज्ञानम्।

सङ्गतिः - प्रकरणसमवकारेहामृगाणांलक्षण-
तत्प्रयोगविधिज्ञानात्परं डिमादीनांरूपकाणांजिज्ञासा
।

- **डिमव्यायोगोत्सृष्टिकाङ्कनिरूपणम्**
  - डिमलक्षणम्
  - उपलब्धेषुसंस्कृतडिमेषुत्रिपुरदाहादिषुतल्लक्षण
प्रयोगः, तस्याभिनयश्च
  - व्यायोगलक्षणम्
  - उपलब्धेषुसंस्कृतव्यायोगेषुसौगन्धिकाहरणादि
षुतल्लक्षणप्रयोगः, तस्याभिनयश्च
  - उत्सृष्टिकाङ्कलक्षणम्
  - उपलब्धेषुसंस्कृतोत्सृष्टिकाङ्केषुउरुभङ्गशर्मिष्ठा
ययात्यादिषुतल्लक्षणसमन्वयः,
तस्याभिनयश्च।

फलितांशः - डिमव्यायोगोत्सृष्टिकाङ्कानांलक्षण-
प्रयोगविधिज्ञानम्।

सङ्गतिः - डिमव्यायोगोत्सृष्टिकाङ्कानांलक्षण-
प्रयोगविधिज्ञानात्परंप्रहसनादीनांरूपकाणांजिज्ञासा।

- **प्रहसनभाणवीथीनिरूपणम्**
  - प्रहसनलक्षणम्।
  - उपलब्धेषुसंस्कृतप्रहसनेषुभगवदज्जुकीय-
मत्तविलासप्रहसनादिषुतल्लक्षणसमन्वयः,
तस्याभिनयश्च।
  - भाणलक्षणम्।
  - उपलब्धेषुसंस्कृतभाणेषुकर्पूरचरित-
चतुरभाणी-
लीलामधुकरादिषुतल्लक्षणसमन्वयः,
तस्याभिनयश्च।
  - वीथीलक्षणम्।
  - उपलब्धेषुसंस्कृतवीथीषुलीलावत्यादिषुतल्लक्ष
णसमन्वयः, तस्याभिनयश्च।

			<p>फलितांशः - प्रहसनभाणवीथीनांलक्षण- प्रयोगविधिज्ञानम्।</p> <p>पाठ्यग्रन्थाः -</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ भरतकृतस्य नाट्यशास्त्रस्य अष्टादशोऽध्यायः। <p>सहायकग्रन्थाः -</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ दशरूपकम् (धनञ्जयकृतम्) ○ अभिज्ञानशाकुन्तलम् - नाटकम् - कालिदासकृतम् ○ मृच्छकटिकम् - प्रकरणम् - शूद्रककृतम् ○ लक्ष्मीस्वयम्बरः - समवकारः - वेङ्कामात्यकृतः ○ ऊर्वशीसार्वभौमः - ईहामृगः - वेङ्कामात्यकृतः ○ त्रिपुरदाहः - डिमः - वत्सराजकृतः ○ मध्यमव्यायोगः - व्यायोगः - भासकृतः ○ शर्मिष्ठायातिः - उत्सृष्टिकाङ्कः ○ भगवदज्जुकीयम् - प्रहसनम् - बोधायनकृतम् ○ मत्तविलासप्रहसनम् - प्रहसनम् - महेन्द्रविक्रमकृतम् ○ मुकुन्दानन्दभाणः - काशीपतिकृतः ○ लीलावती - वीथी - रामपाणिवादकृता - with the Commentary Prachi by Dr. Sugyan Kumar Mahanty, DK Publishers, New Delhi. ○ भारतीयतथापाश्चात्यरङ्गमंच - Sitaram Chaturvedi ○ “The Recensions of Nāṭyaśāstra” Samīkṣikā-19 -Edited by Dr. Sugyan Kumar Mahanty, National Mission for Manuscripts 11 Man Singh Road New Delhi 110 001, 2022 		
--	--	--	--	--	--

**राष्ट्रीय शिक्षा नीति के अनुसार विकल्प आधारित क्रेडिट प्रणाली
(CBSC) के अन्तर्गत आचार्य नाट्यशास्त्र (द्विवर्षीय) पाठ्यक्रम**

**सप्तमपत्रम्
संस्कृतनाटकं लोकनाट्यञ्च**

कक्षा	सत्रार्द्धम्	पत्रकूटांकः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	कुल क्रेडिट
आचार्य प्रथम- वर्षम्	द्वितीय - सत्रार्द्धम्	DSCC 22	1 -संस्कृतनाटकम् (मध्यमव्यायोगः) <ul style="list-style-type: none"> ○ मध्यमव्यायोगरचयितुःपरिचयः। ○ प्रस्तावनायाः पाठः। ○ प्रस्तावनायाः नाट्यप्रदर्शनम्। ○ मध्यमव्यायोगस्य नाट्यांशस्य अभिनयद्वारा प्रदर्शनम्। <p>फलितांशः -मध्यमव्यायोगे प्रयुक्तानां नाट्यकौशलानां परिज्ञानम्।</p> <p>सङ्गतिः-संस्कृतरूपकेषु मध्यमव्यायोगस्य पाठाभिनय-नाट्यकौशलादीनां ज्ञानात्परं तत्सदृशानां रूपकान्तराणां तादृशप्रयोगजिज्ञासा।</p>	01	
			2 -उत्तररामचरितम् (प्रथमाङ्कतःतृतीयाङ्कपर्यन्तम्) <ul style="list-style-type: none"> ○ उत्तररामचरितरचयितुः परिचयः। ○ प्रस्तावनायाः पाठः। ○ प्रस्तावनायाः नाट्यप्रदर्शनम्। ○ उत्तररामचरितस्य नाट्यांशस्य अभिनयद्वारा प्रदर्शनम्। <p>फलितांशः -उत्तररामचरिते प्रयुक्तानां नाट्यकौशलानां परिज्ञानम्।</p> <p>सङ्गतिः-संस्कृतरूपकेषु उत्तररामचरितनाटकस्य पाठाभिनय- नाट्यकौशलादीनां ज्ञानात् परं तत्सदृशानां रूपकान्तराणां तादृशप्रयोगजिज्ञासा।</p> <p>भारतीयलोकनाट्यपरम्पराप्रयोगविधीना तत्प्रयोगकौशलानाञ्च जिज्ञासा।</p>	02	
			3 -प्रमुखलोकनाट्यानि <ul style="list-style-type: none"> ○ यक्षगान- कुडियाट्टम्-कथकलि-माच- 	03	

			<p>लोकनाट्यानि।</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ यक्षगानस्यविधिः तत्प्रयोगश्च। ○ कुडियाट्टं-विधिः प्रतत्प्रयोगश्च। ○ माचलोकनाट्यविधिः तत्प्रयोगश्च। ○ यक्षगान-कुडियाट्टम्-माचप्रयोगेषु भारतीयशास्त्रीयाधारपर्यालोचनम्। <p>फलितांशः - भारतीयलोकनाट्यपरम्पराप्रयोगविधीना तत्प्रयोगकौशलानाञ्च ज्ञानम्।</p> <p>सङ्गतिः- भारतीयलोकनृत्यानां विषयेजिज्ञासा।</p> <p>4 -लोकनृत्यम्</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ छाऊविधिः तत्प्रयोगश्च। ○ भवाईविधिः तत्प्रयोगश्च। ○ छाऊ-भवाई-रासलीला-प्रयोगेषुनाट्यशास्त्रीयाधारपर्यालोचनम्। <p>फलितांशः - भारतस्यलोकनृत्यपरम्पराणां तद्विधीनांप्रयोगकौशलानाञ्च ज्ञानम् ।</p> <p>पाठ्यग्रन्थाः -मध्यमव्यायोगः - आचार्य बलदेव उपाध्यायः, चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी।</p> <p>उत्तररामचरितम् -डॉ. रमाकान्तत्रिपाठी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी</p> <p>सहायकग्रन्थाः-</p> <p>Introduction to Kutiyattam Dr. K.G. Paulose</p> <p>सराईकेला छाऊ-सिंहभानु सिंहदेव, कलकत्ता प्रकाशन। माचलोकनाट्य-आदिवासीलोककला परिषद् भोपाल प्रकाशन।</p> <p>Indian Theatre of Multiple Streams - Kapila Vatsyayana, National Book Trust, Delhi.</p>	04	
--	--	--	---	----	--

राष्ट्रीय शिक्षा नीति के अनुसार विकल्प आधारित क्रेडिट प्रणाली (CBSC) के अन्तर्गत आचार्य नाट्यशास्त्र (द्विवर्षीय) पाठ्यक्रम

आचार्यपाठ्यक्रमः नाट्यशास्त्रम्

कक्षा	सत्रार्द्ध	पत्रकूटां	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	कुल
-------	------------	-----------	------------------	---------	-----

		<p>सङ्गतिः-कलिवेशादिनाट्यकृतिपरिचये सति तदतिरिक्तकृतीनां परिचयविषयिकी जिज्ञासा।</p> <p>4 -समसामयिका अन्यनाट्यकृतयः</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ वी. राघवनप्रणीतम् अनारकलीनाटकम्। ○ रमाकान्तशुक्लप्रणीतं पण्डितराजीयम्। <p>फलितांशः -अनारकलीप्रभृतीनां समसामयिकनाटकानां कथावस्तु-पात्र-रसादि- नाट्यशास्त्रीयतत्त्वानां तत्कवीनाञ्च परिचयोऽभिनयद्वारा तत्प्रदर्शनञ्च।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● पाठ्यग्रन्थाः- भारतविजयादीनां निर्धारितनाटकानां मूलपुस्तकानि। ● सहायकग्रन्थाः भारतीयसंस्कृतरङ्गमञ्चः, प्रो. अभिराजराजेन्द्रः मिश्रः, ईस्टर्न बुक लिङ्गर्स। ● आधुनिक संस्कृत नाटक - प्रो. रामजी उपाध्यायः 	
--	--	--	--